

Pajusaaren entisen radan asemakaavamuutoksen osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta saatu lausunto sekä sen vastine

LAUSUNNOT	VASTINEET
<u>Tornionlaakson museo 19.3.2025:</u> Kemin kaupunki on lähettänyt Tornionlaakson museolle tiedoksi kuulutuksen Pajusaaren entisen radan asemakaavan muutoksen vireilletulosta ja osallistumis- ja arviointisuunnitelman nähtäville panosta. Kaavamuutos koskee entisen radan kiinteistöjä Ruutin, Koivuharjun, Marttalan, Karihaaran ja Ristikankaan kaupunginosissa. Kuulutuksen liitteenä museolle on toimitettu päiväämätön kaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma. Alueellisena vastuumuseona Tornionlaakson museo vastaa toimialueensa rakennetun kulttuuriympäristön, maiseman sekä arkeologisen kulttuuriperinnön asiantuntija- ja viranomaistehtävistä. Pajusaaren radan asemakaavan muutos on tullut vireille Kemin kaupunginhallituksen 22.1.2024 § 20 hyväksymän kaavoituskatsauksen yhteydessä. Kaavamuutoksen tavoitteena on tutkia alueen käyttömahdollisuuksia poistuneen junaradan tilalle ja osoittaa rata-vyöhyke pääosin virkistysalueeksi tai kevyen liikenteen käyttöön. Metsä Fibre Oy:n tehdasalueen osalta tavoitteena on muuttaa ratavyöhykkeen käyttötarkoitus teollisuusalueeksi. Kaavamuutosalue koskee Pajusaaren entistä rata-aluetta, joka koillisessa rajautuu Lapintiehen ja lounaassa Poltimonhaaraan. Pajusaarentien lounaispuolella, Kemiyhtiön puistossa, korttelin 246 pohjoispuolella, rata-alue haarautuu kahtia ja myös tämä entinen rata-alue rajautuu Poltimonhaaraan ja kuuluu kaavamuutosalueeseen. Suunnittelualan pinta-ala on noin 24 ha.	Todetaan.

Suunnittelualan kaavatilanne sekä rakennettu kulttuuriympäristö ja maisema

Suunnittelualueella on voimassa Länsi-Lapin maakuntakaava (2015) sekä kolme eri yleiskaavaa: Kemijoki-suun ja Karihaaran oikeusvaikutteinen yleiskaava YK 3 (2001), Keski-Lapin oikeusvaikutteinen yleiskaava YK 4 (2003) sekä Pohjoisten alueiden oikeusvaikutteinen yleiskaava YK 5 (2008). Suunnittelualueella on voimassa kahdeksan eri asemakaavaa vuosilta 1972–2020. Maakuntakaavassa rata on osoitettu ratamerkinillä ja yleiskaavoissa *Rautatieliikenteen alueeksi* ja asemakaavoissa *Rautatiealueeksi* merkinnöillä LR. Rautatiealue rajautuu asemakaavoissa muun muassa puistoalueisiin, suojaviheralueisiin, kerrostaloalueisiin ja asuinpienalojen korttelialueisiin.

Suunnittelualueeseen sisältyy kahdessa kohtaa **Karihaaran tehdasyhdyskunnan** *valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä* (RKY 2009), joka on osoitettu maakuntakaavassa Rakennussuojelukohteeksi merkinnällä SR 3108. Kohteeseen kuuluvat sekä itse tehdasalue ja sen välittömässä läheisyydessä sijaitseva puistomainen asuinalue, että Mäntylän puukerrostaloalue. *Maakuntakaavan SR-Merkinnällä osoitetaan kirkkolailla, rakennusperinnön suojelemisesta annetulla lailla tai maankäyttö- ja rakennuslain nojalla suojeltuja tai suojeltavaksi tarkoitettuja alueita tai kohteita. Suunnittelussa on turvattava kohteen / alueen kulttuurihistorialliset arvot. Uudis- ja lisärakentaminen tulee sopeuttaa sijainniltaan, mittakaavaltaan ja rakennustavaltaan arvokkaaseen rakennuskantaan ja rakennettuun kulttuuriympäristöön.*

Pajusaaren entinen rata liittyi kiinteästi Karihaaran tehtaisiin ja tehdasyhdyskuntaan. Uusi rata Pajusaareen on rakennettu muutama vuosi sitten ja suunnittelun kohteena oleva vanha raideyhteys on lakkautettu. Tornionlaakson museo on lausunut Kemi-Pajusaaren raideyhteyden lakkauttamista koskevasta ratasuunnitelmasta Väylävirastolle 9.2.2023 (2907/12.03.03.00.01/2022). Vanhan radan linjaus on muuttunut 3–4 kertaa lähellä alkuperäistä linjausta, ennen viimeisintä siirtoa noin puoli kilometriä pohjoisemmaksi Sahansaarenkadun varteen.

Todetaan.

Todetaan.

Todetaan.

Raideyhteyden lakkauttamista koskevassa lausunnossa Tornionlaakson museo on todennut, että valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön kuuluvat Mäntylässä sijaitsevat puukerrostalot on osoitettu yleiskaavassa *Rakennussuojelukohteeksi merkinnällä /sr37 ja ne on suojeltu asemakaavassa merkinnällä sr-2: Rakennustaiteellisesti arvokkaiksi tai kaupunkikuvan säilymisen kannalta tärkeiksi rakennuksiksi*. Lähimmät suojellut rakennukset sijaitsivat alun perin reilun 20 metrin päässä vanhasta radasta ja sijaitsevat nykyisin noin 10 metrin päässä kaavamuu-
tosalueesta. Tornionlaakson museo huomauttaa, että suunnittelualueen välittömässä läheisyydessä sijaitsee esimerkiksi myös muuta modernia rakennuskantaa, jota ei ole museon tietojen mukaan inventoitu alueella tehdyissä rakennetun kulttuuriympäristön inventoinneissa, eikä siten arvioitu niiden kulttuurihistoriallista merkitystä.

Pohjanmaan rantatien parhaiten säilyneet osuudet ovat valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä Karihaaran tehdasyhdyskunnan tavoin. Suunnittelualueella tielinjaus risteää entisen Pohjanmaan rantatien kanssa Koivuharjunkadun kohdalla, joka ei ole mukana parhaiten säilyneissä osuuksissa. Koivuharjunkadun linjausta on suoristettu radan risteämiskohdassa 1900-luvun puolivälissä. Maakunta- ja yleiskaavoissa tielinjauksen kulttuurihistoriallinen arvo on huomioitu laajemmin ja se on osoitettu koko matkaltaan *Kulttuurihistoriallisesti tai maisemallisesti merkittäväksi tieksi tai reitiksi*. Länsi-Lapin maakunta-kaavan (2015) kaavamääräyksen mukaan *Suunnittelussa on turvattava Pohjanmaan rantatien säilyneiden osien kulttuurihistoriallisesti merkittävät ominaispiirteet*.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Kaavamuutosalueelta ei tunneta muinaismuistolailla (295/63) rauhoitettuja kiinteitä muinaisjäännöksiä. On todennäköistä, että alueella ei ole myöskään ennestään tuntemattomia kiinteitä muinaisjäännöskohteita. Alueella on kuitenkin muuksi kohteeksi **merkitty Junton lähde** (tunnus muinaisjäänösrekisterissä

Todetaan.

Merkitään tiedoksi. Tällä asemakaavamuutoksella ei ole vähäistä suurempaa vaikutusta ympäröivään rakennuskantaan, sillä pääosa suunnittelualueesta osoitetaan virkistyskäyttöön.

Merkitään tiedoksi.

1000017217), jonka sijoittuminen on suurpiirteinen ja kuvaa yhteensä kolmen lähteen sijaintia. Alueella on ollut kolme lähdeä 1800-luvulta alkaen, joista ainakin yhtä on pidetty uhrilähteenä (Högin lähde). Nämä lähteet ovat kaikki sijainneet Marttalanonjan (ent. Väärä-Akkunus) puolella ojaa, mutta ovat tässä vaiheessa maanmuokkauksella tuhottuja. Näiden lähteiden käyttö on paikallishistoriaa ja sopii hyvin virkistysalueen teemaan ja olisi hyvä ottaa suunnittelussa huomioon.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma

Osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa kulttuuriympäristö on huomioitu valtakunnallisissa alueidenkäyttövoitteissa. Muilta osin vaikutusten arvioinnin kohdentumista ei ole suunnitelmassa tuotu esiin. Tornionlaakson museon näkemyksen mukaan osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa tulisi tuoda esiin mitä vaikutuksia suunnittelun yhteydessä arvioidaan. Koska kaavamuutoksella voi olla vaikutuksia valtakunnallisiin arvoihin ja kulttuuriperintöön vaikutusten arviointiteksiä tulisi täsmentää vähintään maankäyttö- ja rakennusasetuksen mukaisesti tekstillä ”kaupunkikuvaan, maisemaan, kulttuuriperintöön ja rakennettuun ympäristöön”.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelman mukaan kaavamuutos ei lähtökohtaisesti edellytä erillisselvityksiä. Mikäli kaavatyön edetessä ilmenee tarve erillisselvityksille, tiedot niistä on tarkoitus päivittää kaava-aineistoon. Kaavatyössä on tarkoitus hyödyntää alueelle aiemmin teetettyjä selvityksiä, mutta niitä ei ole nimetty suunnitelmassa. Hyödynnettävät aiemmin tehdyt selvitykset tulee tuoda esiin, jotta voidaan arvioida niiden riittävyyttä.

Tornionlaakson museolla ei ole muilta osin huomautettavaa Pajusaaren radan asemakaavan muutoksen osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta.

Merkitään tiedoksi.

Kulttuuriympäristö huomioidaan kaavan vaikutuksia arvioitaessa.

Luettelo kaavatyössä hyödynnetyistä selvityksistä löytyy selostuksen kappaleesta 1.6 Luettelo taustaselvityksistä.

Merkitään tiedoksi.

